

19. stoletja, od časa pradeda Filipa – in nekaj njihovih bratrancev. Do dobe turizma so obdelovali nekaj polja in oljčnih nasadov, ovčarili in ribarili; danes še vedno ovčarijo in ribarijo, le na polje so pozabili. A kar je težko razumljivo v tej majhni, ne samo vaški, temveč tudi sorodstveni skupnosti, je njena notranja sprtost. Barba Ante, ta baraba, je barbi Miletu pobral ušate iz vrše, sem zadnjič slišala. In vaški Amerikanki Luce je njen nečak, vaški »šerif« Toni, že več kot pred letom dni samo pobral dolarje, luči pred hišo pa ji še do danes ni postavil, mi je poleti pravila. Pa sestra Šikinega pokojnega moža, njena »zava«, kakšna nesramnica, hoče Šiki vzeti nekaj zemlje, so mi ne dolgo tega pripovedovali med čakanjem na kruh. A če bi – bog ne daj – pod vtisom njihovih opravljanj sama rekla karkoli slabega čez kogarkoli izmed njih, bi v trenutku postali najbolj složna vasica pod jadranskim soncem. Le kaj se mešajo ti tujci, ti nepovabljeni »furešti« v naše zadeve, bi si pridušali; in njihovi medsebojni spori bi začasno potihnili v prid občutju skupne moči in zavetja v skupnosti.

So nam lahko ti moji Dalmatinci svetál vzgled? Bomo kdaj takole strnili moči – vsaj ob kakem prihodnjem raziskovalnem projektu, če že ne ob ubranem etnološkem študijskem programu?

In kaj v teh dneh mislite o romskem vprašanju, drage kolegice in kolegi? Bi našo skupnost etno-logov lahko ob tem kdo kaj vprašal (pa nas ne)? Bi se moral kdo izmed nas odzvati na aktualno dogajanje? Pred nekaj leti sem v muzeju zasnovala prireditve, posvečene Romom. Naši štirje »Hommagi Svetovnemu dnevu Romov« so bili vsebinsko različni, vendar vedno namenjeni medkulturnemu dialogu, približevanju romske kulturne drugačnosti ne-romskim muzejskim obiskovalcem in osmišljeni na podlagi prepričanja, da spoznano tuje postane manj tuje. A na teh prireditvah, ki so bile kar nekaj let naša programska stalnica, smo se povečini srečevali prepričani s prepričanimi. Ob nam drugačnih ali premalo razumljenih Romih in njim drugačnih nas samih pa se vedno spomnim

še ene zgodbe. Pripovedi iz otroštva mojega moža o Sabriji iz skopskega romskega naselja Šutka. Romkinja Sabrija je prihajala čistit stanovanje, v katerem je v tistih letih prebival z mamo, in prat njuno perilo. Ko jo je klepetavi radovednež enkrat povprašal, zakaj Romi kradejo, mu je Sabrija zelo preprosto in tako resnično odgovorila: »Veš sinko, eni Romi sicer res kradejo, a ne kradejo vsi Romi. Eni med nami čistimo in peremo; eni zbirajo smeti, drugi perje; eni trgujejo s konji, drugi so kovači in spet tretji brusarji ... Vseh vrst nas je in različne poklice opravljamo – prav tako kot vi. In med nami eni res kradejo; a sinko – tudi med vami so taki, ki kradejo ...«

In zdaj, ko je že čas, da končam svoj besedovalski monolog, naj vas le še za hipec popeljem iz sedanosti v preteklost, vam navržem še en spominski okrušek. Ker gre v tretje rado, vam tako povem še eno zgodbo oziroma vam razkrijem spomine moje mame na Matijo Murka. Na našega Murka. Na moža, katerega ime nosijo naše strokovne nagrade, priznanja in listine. V povojnih dveh letih, do informbiroja, sta bila z očetom praška študenta. Kot študentski zakonski par sta v češki prestolnici iskala ustrezno stanovanje in s pomočjo znanke, Murkove odlovele snahe, sta dobila v najem sobico v njegovem petsobnem praškem bivališču. Naš znameniti Matija je bil v tistem času že star in skoraj povsem nemočen. A njegovi negovalka in družabnica sta ga vsak dan posedli za mizo v dnevni sobi, kjer je potem dolgo časa, dokler je zmogel, bral svoje knjige. In takega se mama spominja. Togo sedečega zamišljenega moža, skozi debela očala zazrtega v knjigo, prislonjeno na bralni pult. Le njegovi dolgi suhi prsti so se ob tem občasno premikali in zmogli prav počasi obrniti prebrano stran ...

Etnologinje in etnologi smo strokovni dediči tega moža nezlomljivega duha. Vsem skupaj nam želim, da bi ga bili vredni – našega Matije Murka ...

Datum prejema prispevka v uredništvo: 7. 12. 2006

RAJŽA NA OBALO

Podelitev Murkove nagrade, Murkovega priznanja in Murkove listine za leto 2006 smo združili z rajžo, podobno kot podelitev najvišjih etnoloških priznanj za leto 2003 v Rogaški Slatini. Le da nas je tokrat pot vodila na povsem drug konec Slovenije, torej proti zahodu. Devetega novembra navsezgodaj zjutraj se je skoraj poln avtobus slovenskih etnologov in nekaj naših simpatizerjev odpravil proti morju. Z nami je bila tudi letošnja dobitnica nagrade, ki je pet let svoje poklicne poti kot etnologinja – konservatorica preživela prav na Obali, in sicer na Medobčinskem zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran. Naključje, da je bila podelitev prav na območju, kjer je nagrajenka opravila nekaj svojih ključnih raziskav, je še dodatno potrdilo pravilnost odločitve, da je vsakoletna slovesnost v drugem slovenskem kraju. Rajžo so še dodatno

popestrili letošnji prejemniki Murkove listine, skrbniki svoje lokalne dediščine, ki radi predstavljajo pustne posebnosti Haloz tudi zunaj domačih krajev.

Pobudnica Murkovanja na Obali je bila predsednica SED Breda Čebulj Sajko, zato je s pomočjo Tanje Roženbergar Šega in v sodelovanju s kolegicami in kolegi, zaposlenimi v muzejskih in drugih primorskih kulturnih ustanovah, sama prevzela tudi organizacijsko plat rajže.

Naša prva postaja je bila Mestna galerija Piran, kjer nas je pričakal direktor in kustos Andrej Medved. Popeljal nas je po gostujoči razstavi slik in kipov Joana Mirója in nam povedal tudi nekaj besed o razstavnih politiki galerije, sodelovanju s tujimi galerijami, težavah pri pridobivanju razstav slavnih umetnikov in odnosu Ministrstva za kulturo do njihovega dela.

Zaradi njegove pripovedi je ta po obsegu sicer skromna razstava zažarela v povsem drugem sijaju kot ga verjetno doživi siceršnji obiskovalec, vaje retrospektivnih razstav velikanov umetnosti v tujini. Obisk galerije se je zavlekel čez odmerjeni čas, zato ga je zmanjkalo za posedanje ob kavi na prijetnem novembrskem soncu, saj so nas v Pomorskem muzeju »Sergej Mašera« že pričakovali naši naslednji gostitelji. Muzej skriva svoje dragocenosti v prostorih klasicistične palače Gabrielli, večini obiskovalcev Pirana verjetno bolj znane z zunanje strani, saj se nahaja v neposredni bližini Tartinijevega trga. Direktor muzeja Flavio Bonin nas je v svojem pozdravnem nagovoru seznanil tudi s trenutnimi preureditvenimi posegi v pritličju, kjer bo dobila svoje nove prostore muzejska knjižnica, ki med drugim hrani tudi dragocene knjige iz 16. stoletja, zapuščino piranske Bibliotece civice. Po muzejskih razstavnih prostorih nas je popeljala etnologinja kustosinja Bogdana Marinac. V pritličju smo si z zanimanjem ogledali razstavo o ribištvu, v 1. nadstropju kulturnozgodovinsko postavitev (ladijski modeli patra Gabrijela Gruberja, votivne podobe, ladijske polene – lesene figure, ki so včasih krasile ladijske kljune), najdlje pa smo se zadržali v tretjem nadstropju, kjer je predstavljena zgodovina pomorstva. Razstavo je pripravila kolegica Bogdana, prikazuje pa življenje slovenskih pomorščakov v mornarici Avstro-Ogrske in v poznejši jugoslovanski mornarici. Tudi v muzeju nam je čas spet prehitro tekkel, k zamudi na naši naslednji točki pa je pripomoglo tudi nepredvideno iskanje izolske Mestne knjižnice, skrite med stanovanjskimi bloki v novem delu mesta.

V knjižnici je sledil podoben scenarij kot v muzeju. Najprej nas je pozdravila direktorica Marina Hrs, potem pa nam je kolegica Špela Pahor predstavila posebnost te majhne in prijatne knjižnice. To je zbirka igračk, ki je bila povod našega obiska, saj slovi kot najboljšejejša tovrstna slovenska zbirka. Več o njej in o posameznih razstavljenih igračah sta nam povedala zakonca Janez in Marija Janežič, ki sta se pred leti zapisala zbirateljstvu in mu namenjata večino svojega prostega časa in denarja. Ob ogledu zbirke oziroma razstave se je razvila živahna debata, saj je zbirateljski koncept zasebnika praviloma precej drugačen od bolj ortodoksnih muzejskih zbiralnih politik. Zaradi kresanja mnenj se je čas obiska spet zavlekel in tako smo se brez kosila odpravili proti Kopru.

V Kopru nas je pričakala kustosinja Zvona Ciglič in nas popeljala po etnografski zbirki Pokrajinskega muzeja Koper. Zbirka je postavljena na Gramšijevem trgu v beneško-gotski hiši z nadstropnim pomolom in zato očara že s svojo zunanjo podobo. V notranjosti stavbe pa se obiskovalec preseli v drug svet, saj je tam prikazana materialna kultura Slovenske Istre, Brkinov in Čičarije ter gornjega Krasa od 17. stoletja. Kolegica Zvona je kot dobra poznavalka terena in zlasti kamnoseštva želela z razstavo prikazati vpliv te dejavnosti na oblikovanje kulturne krajine, razstavljeni pa so tudi kamniti predmeti, ki so se uporabljali doma in pri delu. Poseben prostor je namenjen meščanski kuhinji, značilni za mediteransko območje, na notranjem dvorišču pa je še kovaško-kolarsko delavnica. Tudi tu bi se naš obisk zavlekel, če se nam ne bi mudilo na slavnostno podelitev nagrad, ki je bila v eni najlepših koprskih baročnih zgradb, v palači Bergamoni-Tacco, kjer je tudi sedež muzeja. Tam smo se srečali še z drugimi kolegi, podelitvi

Andrej Medved predstavlja razstavo Joana Mirója v Mestni galeriji Piran. Foto: Savo Nedeljko, 9. 11. 2006

Bogdana Marinac predstavlja Pomorski muzej Sergej Mašera Piran. Foto: Savo Nedeljko, 9. 11. 2006

Janez Janežič predstavlja svojo zbirko igračk v Mestni knjižnici Izola. Foto: Savo Nedeljko, 9. 11. 2006

Zvona Ciglič med vodstvom po etnografski zbirki Pokrajinskega muzeja Koper. Foto: Savo Nedeljko, 9. 11. 2006